

تحلیلی بر جایگاه اکوتوریسم در توسعه پویا و پایدار نواحی غربی کشور

داراب فتاح پور مریکی
کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی

چکیده

شرایط ویژه جغرافیایی، تنوع اقلیمی به همراه وضعیت خاص توپوگرافی و ژئومورفولوژیکی در سطح ایران بیانگر پتانسیل‌های بالقوه منحصر به فرد در زمینه اکوتوریسم در کشور است که عمدتاً منطبق با گستره طبیعی نواحی جغرافیایی غرب کشور می باشد. این واقعیت در حالی است که گردشگری به طور اعم و گردشگری طبیعی (اکوتوریسم) به طور اخص در کشور، توسعه نیافته است و این بیانگر ظرفیت‌های گسترده برای توسعه اکوتوریسم در سطح کشور می باشد. بنابراین توجه به این موضوع علاوه بر مزیت‌های مختلف در سطح منطقه‌ای و ملی مکان تحول نواحی محروم و منزوی غرب کشور که به عنوان حافظان سنتی طبیعت پیرامونی خود ایفای نقش می کنند را نیز ممکن می سازد.

واژه‌های کلیدی: اکوتوریسم، نواحی غربی کشور، توسعه پایدار، شرایط جغرافیایی، گستره طبیعی

مقدمه

بررسی ویژگی‌های طبیعی گستره جغرافیایی کشور حکایت از تنوعی همه جانبه در توپوگرافی، ژئومورفولوژی، اقلیم و به تبع آنها گوناگونی شیوه‌های سکونت و فعالیت دارد. چنین تفاوتی در الگوی مکانی - فضایی بستر جغرافیای متنوع ایران طبعاً تنوع پتانسیل‌ها و غنای اقتصاد فضایی نیز خواهد داشت. در این میان نواحی غربی کشور با ویژگی‌های طبیعی منحصر به فرد، شرایط ویژه‌ای را به لحاظ پتانسیل و موقعیت جغرافیایی ایجاد نموده‌اند که در تفسیر اقتصاد فضایی کشور قبل از هر چیز حکایت از تنوع در عناصر عرضه گردشگری طبیعی دارد.

به این ترتیب نواحی مرتفع غربی کشور که در فرایندهای تاریخی - سیاسی از توسعه در خورو مناسب خویش بازمانده اند، اکنون با رویکردهای عدالت محور ناشی از انقلاب اسلامی فرصت آن را یافته‌اند تا با عینیت بخشی به پتانسیل‌های خداداد، جایگاه بحق خویش را اگر چه با تأخیر؛ در اقتصاد ملی و توسعه منطقه‌ای باز یابند.

عناصر متنوع و گوناگون طبیعی از قبیل پدیده‌های ژئومورفولوژیکی و زمین ساخت ارتفاعات که جریان آب و تنوع چشم‌انداز در فصول مختلف زیبایی آنها را دو چندان می‌سازد، آب‌های معدنی و شفا بخش، صید و شکار، ورزش‌های زمستانی، کوه پیمايي، دامنه نوردی، صخره نوردی و... از ویژگی‌های نواحی طبیعی غرب کشور است که در دنیای امروز که انسان‌ها

فطرت طبیعی خود را اسیر صنعت و آلودگی‌های ناشی از آن می بینند چونان بهشتی است که امکان رهایی و پرکشیدن را اگر چه به صورت موقت فراهم ساخته، بازیابی توان‌های تحلیل رفته در غوغای صنعت و تکنولوژی را امکان پذیر می سازد و در تعاملی دو سویه و پویا با نواحی مرکزی امکان برونرفت از انزوا را برای نواحی غربی فراهم ساخته مکانی مناسب برای پویایی و توسعه درونجوش و پایدار خواهد بود.

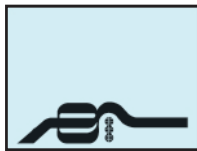
اکوتوریسم یا گردشگری مبتنی بر طبیعت و محیط زیست، اگر در فرایندی استوار بر برنامه‌ریزی جامع و نظام‌مند مورد توجه قرار گیرد و از نقش اساسی نظارت در پایداری آن غفلت نشود، دارای کارکردهای متنوع در سطوح منطقه‌ای، ملی و حتی بین‌المللی خواهد بود.

توجه به محیط زیست به عنوان ظرف و بستر شکل‌گیری و تحول کارکردهای متنوع و مثبت در اکوتوریسم می‌تواند به تحولی پویا و پایدار در سطح جوامع مختلف به ویژه جوامع محلی و خصوصاً روستایی منجر گردد. بر این اساس اکوتوریسم اندیشیده و نظام‌مند به خوبی می تواند موجبات تحول مثبت و هدفمند در فرهنگ، اجتماع و اقتصاد جوامع مرتبط را فراهم سازد، حتی از جنبه‌ی اقتصادی اکوتوریسم به عنوان شاخه‌ای از گردشگری در دنیای امروز جایگاه شایان توجهی دارد تا جایی که طبق گزارش سازمان گردشگری (WTO) در حال حاضر صنعت گردشگری پس از صنایع نفت و اتومبیل سازی سومین بخش تولید درآمد جهانی است (پوروخشوری، زهرا، ۱۳۸۰، ص ۱۸۲).

اکوتوریسم راهکاری برای اتصال نواحی غربی به تعاملات منطقه‌ای و اقتصاد ملی

یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار در عینیت نیافتن استعدادها ذاتی و تداوم محرومیت نواحی مستعد انزوا، عدم درگیر شدن این نواحی با چرخه تعاملات مکانی - فضایی و اقتصاد ملی است.

بر این اساس اتصال این نواحی به سیستم ملی - منطقه‌ای بویژه پیوند فضاهای منزوی واقع در ارتفاعات به زنجیر تعاملات همه جانبه ملی - منطقه‌ای از ضروریات دستیابی به توسعه‌ای یک پارچه است (فتاح پور، ۱۳۸۵، ص ۵۶) که برونرفت از چرخه آزاردهنده محرومیت در این نواحی را با خروج از انزوا و ورود به سیستم ملی و فراملی میسر می سازد. بعبارتی با عنایت به این اصل کلی، توسعه به سمت مناطقی حرکت

اکوتوریسم به عنوان یک توانمندی و امکان خدادادی در سطح نواحی غربی است که می‌تواند نقش ایجاد توازن و تعادل در توزیع، امکانات و سرمایه‌ها را در سطح مناطق و نقاط شهری - روستایی به عهده گیرد.

بر این اساس تقویت اکوتوریسم در نواحی غربی به عنوان امکانی محلی برای توسعه‌ی این نواحی مطرح بوده که می‌توان به لحاظ اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روستا و نواحی روستایی را به سایر مناطق و نواحی پیوند داده، موجبات ادغام توسعه‌ی نواحی مرتفع غربی اکوتوریسم را فراهم سازد.

ضمن اینکه تقویت اکوتوریسم در سطح نواحی غربی آبادانی و عمران روستایی و حفظ طبیعت آن را موجب می‌گردد و شکل دوستانه‌تری از جهانگردی را ارائه می‌دهد که تحت عناوین جهانگردی به دلیل ملایم، مسئولانه، خوب و... شناخته شده و رویکردی است برای توسعه روابط همزیستی با محیط فیزیکی و اجتماعی بستر خود؛ امکان بهره‌گیری اقتصادی از محیط را در حین حفظ آن فراهم می‌سازد.

نقش اکوتوریسم در تحولات اقتصادی و ساختاری - کارکردی غرب کشور

یکی از آرزوهای برنامه‌ریزان توسعه‌ی ناحیه‌ای ایجاد تحولات مکانی - فضایی به منظور بهره‌گیری مطلوب و عقلایی از فضای زیستی موجود و در دسترس انسان روستایی به گونه‌ای است که نه تنها به نفع او بلکه به سود کل جامعه، بدون آسیب‌رسانی به منابع و توان‌های طبیعی در چهارچوبی هدفمند و پایدار می‌باشد (سعیدی، ۱۳۷۷، ص ۲۳).

در این راستا توجه به این واقعیت که گروه‌های اجتماعی (که در قالب گردشگر وارد تعامل با جوامع محلی می‌شوند) نه تنها حامل کارکردها بلکه همچنین حامل روندهای مکانی - فضایی هستند که می‌تواند در فرایندی متعامل زمینه‌ی ایجاد روندهای مکانی - فضایی را در قالب تحول در نحوه برخورد با ارزش‌هایی که ویژگی‌های طبیعی و اجتماعی - اقتصادی را به سنجش می‌گیرد، فراهم سازد و باعث تحول کارکردهای اجتماعی - اقتصادی معین گردد. علاوه بر این موجبات طرح روندهای اجتماعی - اقتصادی تازه‌ای را نیز مهیا می‌سازد که در طول زمان با ایجاد الگوهای پایدار روندهای مکانی - فضایی جدیدی ارائه می‌دهد (شافر، ۱۳۶۸، ص ۳).

همچنین از کارکردهای قطعی اکوتوریسم ایجاد بسترهای نو برای فعالیت اقتصادی است، تا جایی که در اصطلاح گردشگری به طور اعم به عنوان صادرات نامرئی محصولات و خدمات یاد می‌شود (رضوانی، ۱۳۷۴، ص ۶۱) که این امر بیانگر افزایش و گسترش عرصه‌ی تقاضا برای فرآورده‌ها و توانمندی‌های موجود در جوامع محلی ساکن در نواحی توریستی است. به علت ویژگی‌های خاص اکوتوریسم، با پویایی آن در نواحی غربی ضمن اینکه به صورتی از کالاها و خدمات محیط بهره می‌برد، اما متعاقباً پیامد مستقیم و غیرمستقیمی بر فرصت‌های شغلی و حرفه‌ای خواهد داشت. (پوروخسوری، ۱۳۸۰، ص ۱۸۲)

به این ترتیب اکوتوریسم به اشکال مختلف بر فعالیت و درآمد جوامع محلی مؤثر می‌باشد، از جمله موجبات نوآوری در تولیدات و تلاش در جهت ارتقاء کیفیت محصولات و حضور گردشگر مشتاق و خریدار در

می‌کند که دارای بالاترین امکانات بالقوه از نظر موقعیت جغرافیایی باشند (آسایش، ۱۳۷۵، ص ۱۹).

دقت در این امر که امکانات بالقوه در گذر زمان تعریف خاص خود را می‌یابند، در خواهیم یافت که در گذشته به علت انزوای ناشی از توپوگرافی، عدم دسترسی سیال و آسان و سیاست‌های تمرکزگرا عملاً امکان توسعه نواحی غربی فراهم نبود ولی امروزه با رفع مشکلات مذکور و تقویت جایگاه صنعت گردشگری به همراه افزایش رفاه نسبی جامعه که طرح نیازهای ثانویه از جمله تفریح را میسر ساخته با اعمال مدیریت فضایی مناسب یکی از مهمترین زمینه‌های بالندگی همه جانبه غرب کشور، توسعه گردشگری با تأکید بر اکوتوریسم خواهد بود، زیرا با رونق این صنعت به خوبی می‌توان نواحی غربی کشور را به لحاظ اقتصادی هر چه بیشتر با سیستم اقتصاد ملی درگیر ساخت و بازمانده اندیشه‌ها و نمودهای انزوا و محرومیت را از چهره این مناطق زدود.

یکی از آرزوهای برنامه‌ریزان توسعه نواحی روستایی - طبیعی ایجاد تحولات مکانی - فضایی به منظور بهره‌گیری مطلوب و عقلایی از فضای زیستی موجود و در دسترس جوامع بومی به گونه‌ای که نه تنها به نفع او بلکه به سود کل جامعه، بدون آسیب‌رسانی به منابع و توان‌های طبیعی در چهار چوبی هدفمند و پایدار می‌باشد (سعیدی، ۱۳۷۷، ص ۲۳).

حال توجه به این واقعیت که گروه‌های اجتماعی که در قالب گردشگر وارد نواحی طبیعی و جوامع محلی می‌شوند در صورت مدیریت و برنامه ریزی مناسب می‌توانند حامل چنین تحوولی باشند.

جایگاه محرومیت زدایی ریشه‌ای و درگیر با ارکان محیط جغرافیایی را برای توسعه گردشگری مشخص می‌سازد (فتاح پور، ۱۳۸۴، ص ۱۶۹).

جایگاه اکوتوریسم در توسعه نواحی غربی وقتی عینیت و نمود بیشتری می‌یابد که بدانیم این نواحی از دو امتیاز توأمان و مکمل در این زمینه برخوردار می‌باشد که عبارت است از وجود بسترها و عناصر قابل عرضه در گردشگری از یک سو و موقعیت کاملاً مناسب جغرافیایی به جهت استقرار در گره‌گاه مواصلاتی قطب‌های صنعتی - شهری کشور که امکان نمود یافتن کوتاه مدت و اقتصادی شدن پروژه‌های گردشگری را فراهم ساخته، بازاریابی گردشگری را نیز به سهولت امکان پذیر می‌سازد.

جایگاه اکوتوریسم در تعادل منطقه‌ای و بالندگی نواحی محروم غرب کشور

توسعه با پایه‌ی صنعتی دارای ویژگی‌های قطعی است که عدم تعادل منطقه‌ای و قطبی شدن فزاینده‌ی درآمد، فرصت‌های اشتغال، دسترسی به آموزش، خدمات و دیگر تسهیلات به نفع جوامع شهری از آن جمله است. غلبه این رویکرد در سیاستگذاری‌ها موجبات شکاف هر چه بیشتر درآمد و فرصت‌ها را بین نواحی شهری - صنعتی و روستایی - طبیعی فراهم نموده است.

در چنین شرایطی توجه به این مطلب که توریسم و به ویژه اکوتوریسم می‌تواند پول و جمعیت را از مراکز تمرکز و ثقل صنعتی به سوی روستاها و نقاط طبیعی بکشد (دیباچی، پروین، ۱۳۷۱، ص ۴۴۰) به نحوی بیانگر اهمیت

پراکنده شده‌اند منتقل ساخته با پویایی این نقاط که به عنوان احیاگر و محافظ سنتی چنین پتانسیل‌هایی در پهنه گسترده‌ی کشور مطرح می‌باشند نقشی اساسی در حفظ محیط زیست ایفا کند.

البته باید به این نکته توجه داشت که به همان اندازه که توریسم می‌تواند در خدمت محیط زیست باشد در صورت رعایت نکردن اصول نظارتی می‌تواند «غنی‌ترین فضاها از نظر تنوع محیط‌های طبیعی و ظریف‌ترین و حساس‌ترین مناطق، به ویژه در کوهستان‌ها و سواحل، را به شدت دستخوش تغییرات نامساعد سازد».

ولی آن‌گونه که آمد در صورت نظارت صحیح بر اکوتوریسم به خوبی می‌تواند موجبات آبادی و عمران محیط طبیعی و روستاهای همگن با چنین بسترهایی را فراهم سازد، چرا که چگونگی دگرگونی‌ها در شرایط و منابع محیط طبیعی، شیوه و سطح توسعه در امور اقتصادی و اجتماعی یک فضای جغرافیایی را تحت تاثیر قرار می‌دهد.^۲

نقش و کارکرد اجتماعی - فرهنگی اکوتوریسم در توسعه‌ی نواحی غربی

رونق اکوتوریسم در سطح نواحی غربی کشور به قصد بهره‌گیری از جاذبه‌های طبیعی الزاماً مواجهه گردشگران را با جمعیت میزبان به همراه خواهد داشت، این تلاقی به ویژه در اجتماعاتی که به طور عادی ارتباط کمی با افراد غیرمحلی دارند زمینه‌ساز تغییرات اجتماعی - فرهنگی می‌باشد، اگر چه اثرات اجتماعی - فرهنگی گردشگری به ویژه در مبحث اکوتوریسم که عمدتاً با نواحی نسبتاً بکر جوامع محلی و با آداب و رسوم سنتی است به اینجا ختم نشده از سویی فرصتی مناسب برای گردشگران فراهم می‌سازد تا در کنار بهره‌گیری از امکانات و بسترهای طبیعی با ویژگی‌های اجتماعی - فرهنگی جامعه‌ی میزبان خود آشنا شوند و از سوی دیگر به مرور تحولات عمده‌ای در جامعه میزبان به وجود می‌آورد که این تحولات مثل هر پدیده‌ی اجتماعی دیگر قطعیت در نتیجه نداشته اثراتی مثبت و منفی به همراه خواهد داشت که به نظر می‌رسد اثرات مثبت آن به اندازه‌ای باشد که امکان چشم پوشی از اثرات منفی را ممکن سازد. از آن جا که به ناچار با گسترش امکانات ارتباطی اعم از سخت‌افزاری و نرم‌افزاری جوامع محلی را در هر نقطه‌ای از جهان در یک روند زمانی به چالش با فرهنگ‌های غالب می‌کشاند، ورود گردشگر از فرهنگ‌های مختلف به خوبی می‌تواند زمینه‌ساز مرحله‌ای منطقی برای مواجهه‌ای مبتنی بر تدریج و مدارا برای آمادگی در چنین برخوردی برای جوامع محلی باشد.

همچنین احیای سنن کهن از بین رفته و تقویت صنایع دستی و ایجاد بازار برای محصولات فرهنگی و هنری و صنایع دستی، برجسته‌ترشدن نقش زنان در جوامع محلی، بعد اقتصادی یافتن توانمندی‌های فرهنگی که خود عامل تقویت فرهنگی است و... از جمله آثار مثبت مواجهه فرهنگی - اجتماعی ناشی از اکوتوریسم در جوامع روستایی است. البته آن چنان که گفته شد هرگز نباید از اثرات منفی اجتماعی - فرهنگی اکوتوریسم غافل شد، بلکه قبل از آن که دیر شود می‌بایست با نظارتی پیوسته و آگاهانه نسبت به تصحیح این فرایند نیز اقدام کرد.^۳

به هر حال یکی از انگیزه‌های گردشگری ارتقای سطح فرهنگ می‌باشد.

محل، زمینه‌ساز کاهش هزینه‌های بازاریابی و بازاریابی می‌شود، همچنین اکوتوریسم بستری مناسب برای رونق تجارت و فروش محصولات بومی می‌باشد.

فراهم آمدن فرصت‌های شغلی به واسطه وجود گردشگری به ویژه اکوتوریسم، می‌تواند پیامدهای مثبتی بر جمعیت‌های محلی به دنبال داشته باشد. از جمله، اجتناب از تجزیه اجتماعات کوچک (روستاها) که جوانانش معمولاً برای یافتن شغل به مناطق دیگر مهاجرت می‌کنند و افزایش درآمد حاصل از هنرها و صنایع دستی محلی (همان، ۱۷۱).

علاوه بر این‌ها با رونق اکوتوریسم در نواحی روستایی که عمدتاً از تسهیلات و خدمات زیر بنایی محروم می‌باشند، پروژه‌های زیر بنایی همچون جاده‌ها، پل‌ها، اقامتگاه‌ها و ... ایجاد و توسعه می‌یابند که این مسأله ضمن بالا بردن سطح رفاه در سطح این نواحی موجبات افزایش اشتغال در جوامع میزبان را فراهم نموده، با افزایش درآمد و فرصت‌های خرید و تفریح سطح مطلوب زندگی افزایش می‌یابد. از سوی دیگر با رونق اکوتوریسم و پویایی این نواحی ضمن ایجاد زمینه‌های نوین فعالیت اقتصادی آشنا می‌گردند.

با این همه نباید از این حقیقت غافل شد که هر زمان که استفاده و بهره‌برداری از سرزمین و ناحیه‌ی تفریحی منحصراً جنبه تجاری پیدا کند بروز انحراف در عملکرد سرزمین و منطقه تفریحی، اجتناب ناپذیر است. (آکادمی علوم اتحاد جمادی شوری، ۱۳۷۲، ۳۵۵)

لذا کشورهای در حال توسعه به منظور استفاده صحیح از درآمد عظیم جهانگردی و به ویژه اکوتوریسم (طبیعت گردی) باید استراتژی خاصی را به کار گیرند که ضمن کاهش هزینه‌های اجتماعی و محیطی ارزش افزوده کشور را افزایش دهد.^۲

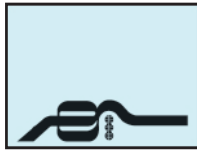
پایداری توسعه در نتیجه هماهنگی اکوتوریسم با محیط زیست

از آنجا که محیط زیست در اکوتوریسم نقش محوری داشته تا جایی که می‌توان آن را ابزار و در عین حال از اهداف توسعه دانست، برای نیل به یک روند تصمیم‌گیری سازگار با هر دو هدف محیط زیست و توسعه، ایجاد هماهنگی اصولی برای پیوند ابعاد سازگار با محیط زیست و توسعه، ایجاد هماهنگی اصولی برای پیوند ابعاد بین بخشی و فرابخشی محیط زیست و توسعه‌ی پایدار ضروری است.

بعد از کنفرانس محیط زیست و توسعه‌ی ملل متحد، زمانی که کشورها حمایت از توسعه پایدار یعنی مدیریت منابع طبیعی با حفظ منابع آبی را پذیرفتند، هیچ فعالیت اقتصادی دیگری بهتر از گردشگری این راهبرد را تأمین نمی‌کرد. (Tourism Trends worides, 1950-91, p.28)

ضمن اینکه اکوتوریسم به هر صورت غیرمستقیم نیز باعث احیا و پایداری محیط زیست طبیعی می‌گردد.

به این طریق که با رونق اکوتوریسم در نواحی روستایی به تبع آن و رونق اقتصادی این نواحی موجبات کاهش فقر و افزایش درآمد مهیا گشته زمینه را برای کاهش فشار بر منابع طبیعی و محیط زیست فراهم می‌سازد، همچنین اکوتوریسم می‌تواند خدمات را به بسترهای طبیعی منطبق بر روستاهای کوچک و پراکنده که مبتنی بر امکانات و پتانسیل‌های نقطه‌ای

- ۵- دیبایی، پرویز، شناخت جهانگردی، دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۷۱
- ۶- رضوانی، علی اصغر، جغرافیا و صنعت توریسم، پیام نور، چاپ دوم، ۱۳۷۴
- ۷- سعیدی، عباس، مبانی جغرافیای روستایی، سمت، ۱۳۷۷
- ۸- شافری، فراتس "درباره مفهوم جغرافیایی اجتماعی" ترجمه عباس سعیدی، رشد آموزش جغرافیا، سال ۵، ش ۱۸
- ۹- فتاح پور مریکی، داراب، بررسی اثرات گردشگری بر تعادل ناحیه‌ای در استان چهارمحال و بختیاری، فصلنامه علمی پژوهشی مسکن و انقلاب، زمستان ۱۳۸۵
- ۱۰- غفاری، رامین و فتاح پور مریکی، داراب، نقش طبیعت گردی در توسعه نواحی روستایی، مجموعه مقالات همایش سراسری چشم انداز رشد و توسعه در استان چهارمحال و بختیاری، ۱۳۸۴
- ۱۱- میسرا، آرپی، سوندارم، کی. وی، گزینه‌های توسعه روستایی، سلسله انتشارات روستا و توسعه، شماره ۷، ۱۳۷۱
- ۱۲- Tourism trends worides (۱۹۹۱) Woridtourism organization-۱۲
VOL.۹۱-۱۹۵۰

پی‌نوشت

- ۱- مراجعه شود به: میسرا، ۱۳۷۱، ص ۱۸
- ۲- مراجعه شود به: رضوانی، ۱۳۷۴، ص ۶۵
- ۳- مراجعه شود به: بونفو، ادوارد، ۱۳۷۵، ص ۱۴۰
- ۴- مراجعه شود به: پوروخسوری، ۱۳۸۰، صص ۱۷۸-۱۷۲

جایگاه فرهنگی گردشگری تا جایی است که اشاعه‌ی آن در سطح یک کشور به تفاهم فرهنگی مشترک و همدلی همگانی انجامیده موجبات کم‌رنگ شدن گسست‌های فرهنگی موجود در ساختار سیاسی کشور را که توان پیشرفت جامعه را کاهش می‌دهد، فراهم می‌سازد.

نتیجه‌گیری:

شرایط ویژه جغرافیایی، تنوع اقلیمی به همراه وضعیت خاص توپوگرافی و ژئومورفولوژیکی در سطح ایران بیانگر پتانسیل‌های بالقوه منحصر به فرد در زمینه اکوتوریسم در کشور است که عمدتاً منطبق با گستره طبیعی نواحی جغرافیایی غرب کشور می‌باشد. این واقعیت در حالی است که گردشگری به طور اعم و گردشگری طبیعی (اکوتوریسم) به طور اخص در کشور، توسعه نیافته است و این بیانگر ظرفیت‌های گسترده برای توسعه‌ی اکوتوریسم در سطح کشور می‌باشد. بنابراین توجه به این موضوع علاوه بر مزیت‌های مختلف در سطح منطقه‌ای و ملی مکان تحول نواحی محروم و منزوی غرب کشور که به عنوان حافظان سنتی طبیعت پیرامونی خود ایفای نقش می‌کنند را نیز ممکن می‌سازد.

البته از این مهم نباید غافل شد که اکوتوریسم می‌تواند آثار مثبت و منفی برای طبیعت و محیط زیست به ارمغان آورد، که بیانگر لزوم برنامه‌ریزی و نظارت در راستای کاهش هر چه بیشتر آثار منفی و تقویت آثار مثبت آن بر محیط زیست باشد.

بر این اساس شرایط فعلی کشور که از یک سو پتانسیل‌ها ظرفیت‌های گسترده‌ای را آن چنان که آمد در زمینه‌ی اکوتوریسم ارائه می‌دهد و از سوی دیگر هنوز در ابتدای راه شکوفایی این توانمندی بالقوه قرار داریم، امکانی فراهم می‌سازد تا بستری مطلوب برای تعریف مناسب‌ترین ساز و کار در راستای پایداری محیط زیست در عین بهره‌گیری از آن در قالب اکوتوریسم مبتنی بر سودهای آنی، کوتاه مدت و ناپایدار می‌تواند به همراه داشته باشد، توجه به حفظ و ارتقای کیفیت محیط زیست طبیعی به عنوان رمز اکوتوریسم پایدار امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

زیرا تنها در نتیجه‌ی چنین برخورد جامع و نظام‌مندی است که می‌توان از مزیت‌های اکوتوریسم در عین حفظ و ارتقای محیط زیست طبیعی برخوردار شد.

منابع و مأخذ

- ۱- آسایش، حسین، اصول و روشهای برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه پیام نور، ۱۳۷۵
- ۲- اعضای آکادمی اتحاد جماهیر شوروی "انسان، جامعه و محیط زیست" ترجمه: صلاح الدین محلاتی، انتشارات شهید بهشتی، ۱۳۷۲
- ۳- بونفو، ادوارد، "آشتی انسان با طبیعت" ترجمه صلاح الدین محلاتی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۷۵
- ۴- پوروخسوری، زهرا، راهکارهای توسعه بهینه زیست محیطی در گردشگری ساحلی، سازمان حفاظت محیط زیست، ۱۳۸۰